

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

20 май 2024 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 1

ЧАСТ 1 (време за работа – 60 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 21. вкл. отбелязвайте в листа за отговори!

1. Къде са изградени най-големите съоръжения за опресняване на морска вода?

- А) Далечния изток
- Б) Близкия изток
- В) Северна Европа
- Г) Южна Европа

2. Кой глобален проблем е последица от описания в текста процес?

„Опустиняването представлява нарастваща заплаха за страните в света, която оказва значително въздействие върху земеползването. Процесът води до намаляване на естественото плодородие и устойчивост на почвата, намаляване на добивите, понижаване на качеството на водата и др.“

- А) демографски
- Б) екологичен
- В) продоволствен
- Г) суровинно-енергиен

3. Същността на коя концепция е представена чрез схемата?

- А) устойчиво развитие
- Б) кръгова икономика
- В) моноцентрично развитие
- Г) линейна икономика

4. Кой от признаците е белег за етническа принадлежност?

- А) културни традиции
- Б) жизнен стандарт
- В) степен на образованост
- Г) професионална квалификация

5. Анализирайте данните от таблицата.

Страни с най-висок индекс на човешко развитие за 2021 г.

№	Страна	ИЧР
1.	Швейцария	0,962
2.	Норвегия	0,961
3.	Исландия	0,959
4.	Австралийски съюз	0,951
5.	Дания	0,948
6.	Швеция	0,947
7.	Ирландия	0,945
8.	Германия	0,942
9.	Нидерландия	0,941

Определете вярното твърдение.

- А) Първите три страни са от групата Г-7.
- Б) Първите три страни са членки на ЕАСТ.
- В) Всички страни са членки на ЕС.
- Г) Всички страни са от групата Г-20.

6. Какви са корените на конфликта между англичани и ирландци?

- А) икономически
- Б) териториални
- В) политически
- Г) религиозни

7. Коя дейност е част от функционирането на пазарната икономика?

- А) социално подпомагане
- Б) борсова търговия
- В) здравеопазване
- Г) образование

8. Кой модел на съвременно развитие се определя като „социално пазарно стопанство“?

- А) френски
- Б) германски
- В) японски
- Г) китайски

9. Прочетете текста. Пример за кой процес на международно сътрудничество е описан в него? *„Инициативата „Европейска нощ на учените - SEARCH“ е проект, финансиран от Европейската комисия по програма „Хоризонт Европа“. Всяка година участват над 300 града в Европа и по света. Проектът е амбициозно усилие, което цели да подпомогне популяризирането на науката, научната дейност и професията на учен сред широката аудитория, с акцент към подрастващите.“*

- А) диференциация
- Б) регионализация
- В) глобализация
- Г) интеграция

10. Разгледайте диаграмата. За кой подрегион на Европа се отнася тя?

- А) Централна Европа
- Б) Западна Европа
- В) Южна Европа
- Г) Северна Европа

11. Страните членки на коя международна организация са представени на картата с тъмен цвят?

- А) ОЧИС
- Б) БРИКС
- В) АСЕАН
- Г) АТИС

12. За кой подрегион се отнася характеристиката: „Въпреки пустинния характер на по-голямата част от територията на подрегиона тук се намират едни от световните религиозни центрове, а тенденция във всички страни е положителният естествен прираст на населението.”

- А) Централна Азия
- Б) Близък изток
- В) Среден изток
- Г) Далечен изток

13. Кое твърдение НЕ е предимство за геополитическото положение на България?

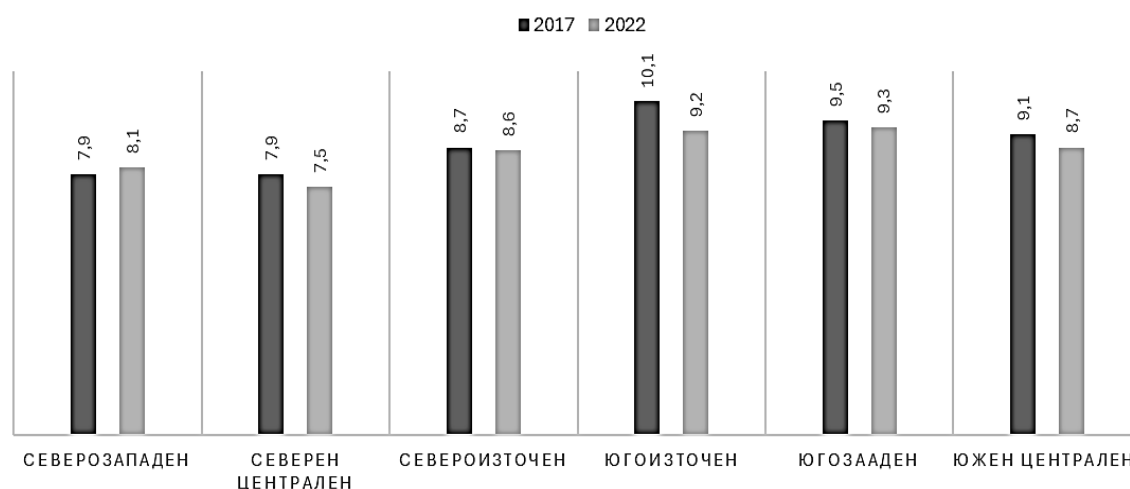
- А) България е утвърден балкански комуникационен и енергиен център.
- Б) През територията ѝ преминават междуконтинентални транспортни коридори.
- В) България е в близост до конфликтни и нестабилни райони.
- Г) България е член на Европейски съюз и НАТО.

14. Кой държавен орган определя размера на местните такси?

- А) Общинският съвет
- Б) Министерският съвет
- В) Кметът на община
- Г) Народното събрание

15. Анализирайте диаграмата и отбележете в кои райони коефициентът на раждаемост за отчетните години има еднакво изменение.

Коефициент на раждаемост по райони от ниво NUTS 2

- А) Северозападен и Южен централен
- Б) Северен централен и Южен централен
- В) Югоизточен и Северозападен
- Г) Югозападен и Североизточен

16. Кой фонд приоритетно подпомага проекти, свързани с повишаване на конкурентоспособността на малките и средни предприятия?

- А) Европейски социален фонд
- Б) Кохезионен фонд
- В) Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
- Г) Европейски фонд за регионално развитие

17. Прочетете текста. За кой от районите в България се отнася характеристиката?
„Основни транспортни артерии за връзка със съседните райони са автомагистралите „Хемус” и „Черно море“. Функционират големи предприятия на неорганичната химия, циментовата и стъklarската промишленост.“

- А) Югоизточен район
- Б) Североизточен район
- В) Северен Централен район
- Г) Северозападен район

18. Кое е най-голямото предприятие производител на олово и цинк в България и Югоизточна Европа?

- А) Асарел-Инвестмънт ЕАД, гр. Панагюрище
- Б) КЦМ АД, гр. Пловдив
- В) Стомана Индъстри, гр. Перник
- Г) Аурубис България АД, гр. Пирдоп

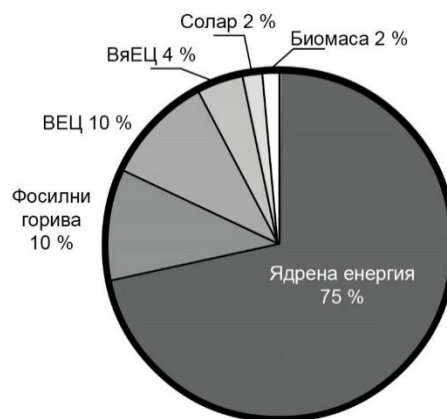
19. Прочетете текста. „Проектирането и изграждането на скоростна пътна връзка Пловдив – Смолян – Рудозем, е изключително важно за социално-икономическото развитие на района. Целта е новоизграденият пътен участък да поеме увеличаващото се натоварване, особено тежкотоварния трафик, и гарантиране на надеждна транспортна свързаност през ГКПП „Рудозем – Ксанти.“

В кой район се предвижда изграждането на скоростна пътна връзка?

- А) Южен централен
- Б) Югоизточен
- В) Северен централен
- Г) Югозападен

20. Разгледайте изображението. Към коя група източници на географска информация се отнася то?

- А) картни
- Б) статистически
- В) графични
- Г) текстови

21. Използвайте данните от таблицата и отбележете на картата в листа за отговори:

А) с цифров код 1 – административните области със стойност на показателя от 2 000 до 3 100 броя.

Б) с цифров код 2 – административните области със стойност на показателя от 10 000 до 50 000 броя.

*Брой на децата в детските градини по административни области
през учебната 2022/2023 г.*

Статистически единици област –NUTS 3	Брой деца	Статистически единици област –NUTS 3	Брой деца
Благоевград	10 668	Плевен	6 592
Бургас	13 424	Пловдив	21 984
Варна	15 607	Разград	3 269
Велико Търново	6 501	Русе	5 628
Видин	2 061	Силистра	3 076
Враца	5 102	Сливен	6 058
Габрово	2 762	Смолян	2 768
Добрич	4 624	София-град	45 463
Кърджали	3 991	София-област	7 834
Кюстендил	3 149	Стара Загора	9 952
Ловеч	3 431	Търговище	2 925
Монтана	3 489	Хасково	6 452
Пазарджик	7 666	Шумен	4 718
Перник	3 691	Ямбол	3 596

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО

ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА

20 май 2024 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 1

ЧАСТ 2 (време за работа – 180 минути)

Отговорите на задачи от 22. до 41. вкл. запишете в листа за отговори!

22. Прочетете текста: „Най-големият офшорен ветроенергиен парк на планетата – Dogger Bank, на 130 км от бреговете на Обединеното кралство, за първи път произведе електричество през 2023 г. Съоръжението включва общо 277 вятърни турбини. Вятърната централа, чиято крайна инсталирана мощност ще достигне 3,6 GW ще може да доставя чиста енергия на над 6 милиона домакинства годишно.”

Запишете:

А) Коя е основната цел при изграждане на вятърни електроцентрали?

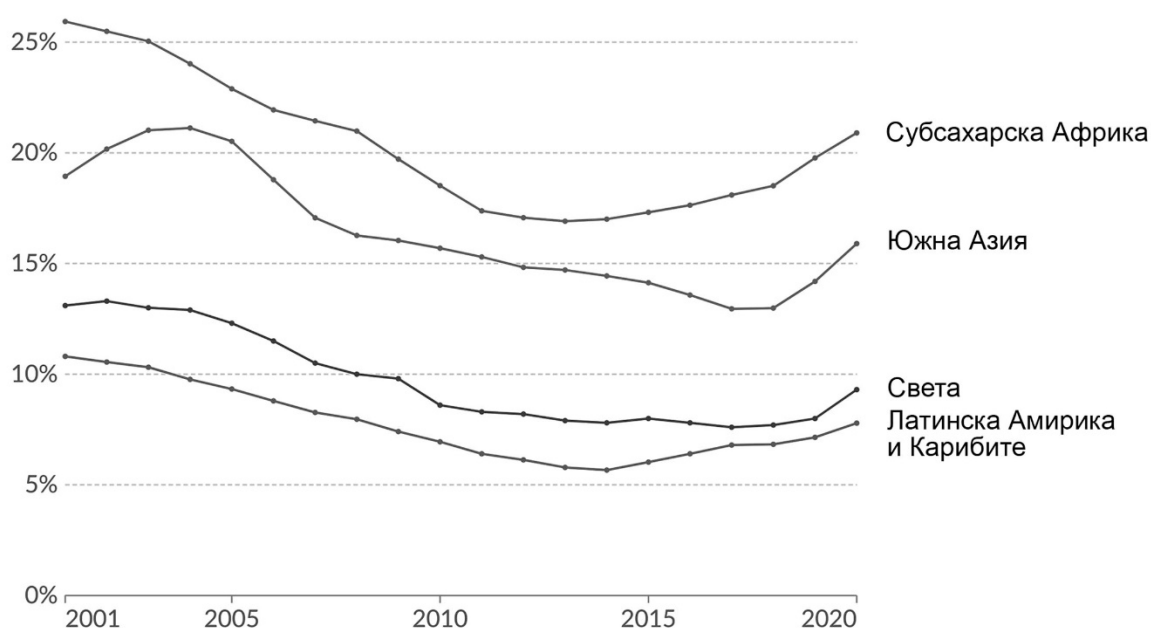
Б) За разрешаването на кои глобални проблеми спомага изграждането на вятърни електроцентрали?

23. Разгледайте таблицата и графиката.

Недохранени (в %) от общия брой население

Регион	2018	2019	2020
Субсахарска Африка	18,5	19,8	20,9
Южна Азия	13,0	14,2	15,9
Латинска Америка и Карибите	6,8	7,1	7,8
Свят	7,7	8,0	9,3

Недохранени (в %) от общия брой на население

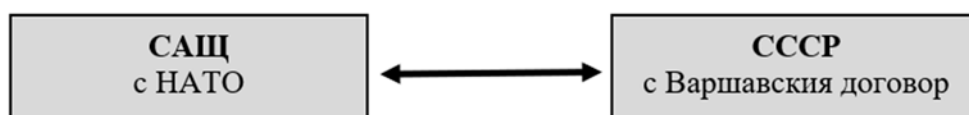
Отговорете на въпросите:

- А) Динамиката на кой глобален проблем е отразена на графиката?**
- Б) През кой период от началото на века проблемът се възобновява и в трите изобразени региона?**
- В) Коя световна организация, част от ООН, е ангажирана с решаването на проблема?**

24. Съотнесете буквения код на всяка от приоритетните мерки и дейности към типа страни според степента им на развитие.

Приоритет	Тип страни
А) Провеждане на дейности за реструктуриране на промишлеността и намаляване на дела на енергоемките и суровиноемки производства с цел увеличаване на екологичната ефективност.	1. развити - ...
Б) Провеждане на държавна политика за намаляване броя на населението и темповете на нарастването му с цел осигуряване на социални мерки за задоволяване на нужди и потребности.	2. слабо развити - ...
В) Провеждане на целенасочена политика за осигуряване на съответствие между нуждите и потребностите на населението и производството на стоки и услуги.	3. страни в преход към пазарна икономика - ...

25. Разгледайте схемата.

Отговорете на въпросите:

- А) Кой геополитически модел изобразява?**
Б) За кой период от време е характерен този модел?

26. Прочетете текста. Какъв е видът на конфликта?

„В Южен Кавказ, една от конфликтните точки, образувана след разпадането на СССР, отново се засили напрежението. На 20 септември 2023 г., Азербайджан проведе светкавична 24-часова „специална военна операция“ срещу сепаратисткия анклав Нагорни Карабах, населен предимно с арменци, като принуди ръководството му да капитулира и отново да мине под контрола на централната власт в Баку.“

27. Прочетете таблицата и срещу цифровия код на типа държави производителки на храни съотнесете буквения код на съответната група страни.

Тип държави производителки на храни	Примери
1. Държави, в които преобладава производството на храни за износ, но и внасят минимални количества храни.	А. Япония, Норвегия, ОАЕ, Кувейт, Израел, Саудитска Арабия
2. Държави, чието производство на храни е насочено към задоволяване на националните им нужди, но и участват в международната търговия с износ.	Б. Франция, Италия, САЩ, Германия, Канада, Австралия.
3. Държави, които изпитват недостиг на храни, но могат да го компенсират безпроблемно с внос поради силното си икономическото развитие.	В. Индия, Китай, РЮА, Мексико

28. Анализирайте таблицата.

БВП на човек в долари за избраните азиатски държави

БВП/ч в \$	2019	2020	2021
Афганистан	586	611	443
Бангладеш	2 154	2 270	2 498
Бутан	3 323	3 248	3 245
Индия	2 050	1 913	2 238
Иран	2 909	2 327	3 410
Малдиви	15 061	9 892	14 030
Непал	1 186	1 139	1 241
Пакистан	1 501	1 377	1 566
Шри Ланка	4 083	3 852	3 997

Запишете:

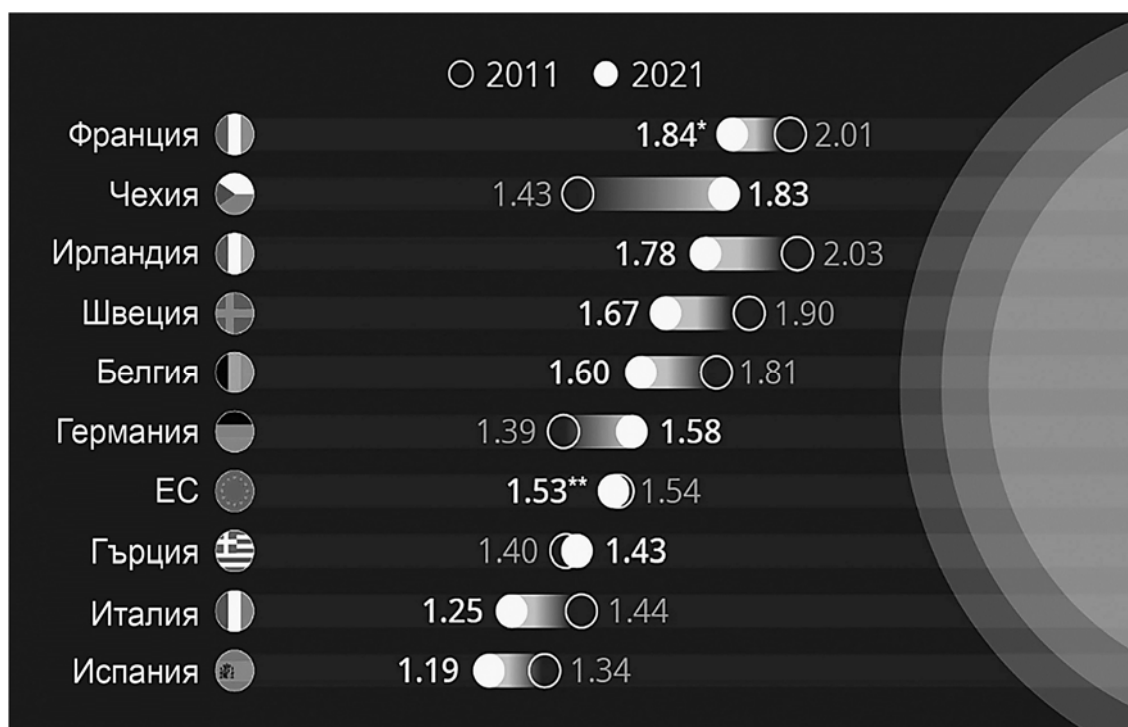
А) Подрегиона, в който се намират тези държави.

Б) Имената на двете държави с най-висок БВП/ч. за периода.

В) Стопанския отрасъл, който допринася за по-високия БВП/ч. на тези две държави.

29. Анализирайте инфограмата. Коя полуостровна държава има увеличение на коефициента на фертилност през 2021 г. спрямо 2011 година?

Коефициент на фертилност в страни от Европейски съюз

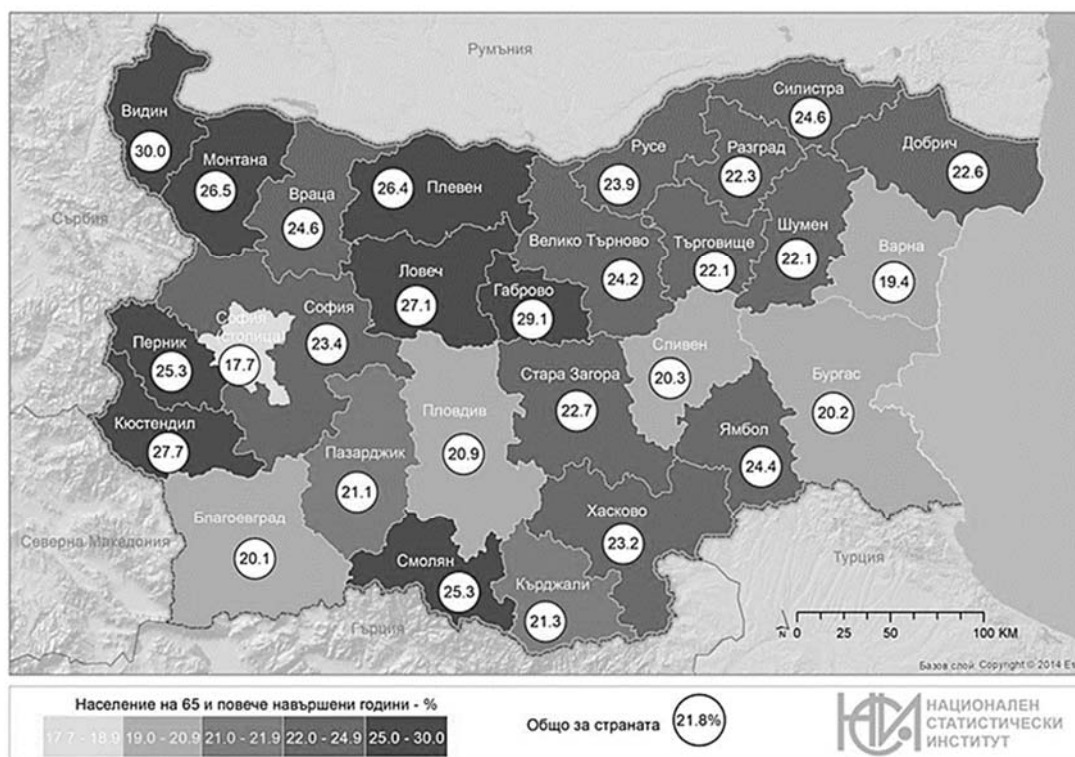
30. Анализирайте текста: „Европейският Север трудно може да бъде разглеждан като универсален икономически модел за останалата част от света. Той е известен като Скандинавски модел, който представлява комбинация от реформи в различни области, подкрепени от едни от най-високите данъци в света. Скандинавските страни са доказателство, че е възможно да има едновременно висок икономически растеж, силен бизнес и също толкова силна социална държава в условията на пазарна икономика.“

Запишете двете характеристики, които отличават Скандинавския икономически модел.

31. Прочетете текста. За кой трансевропейски коридор се отнася? „Започва от Дрезден и Нюрнберг в Германия и завършва в Солун в Гърция, Констанца в Румъния и Истанбул в Турция. Важен участък от този коридор е мостът Видин–Калафат над река Дунав.“

32. Анализирайте картата. С кой демографски проблем свързвате статистическата информация от картата?

Население на 65 и повече навършени години в %

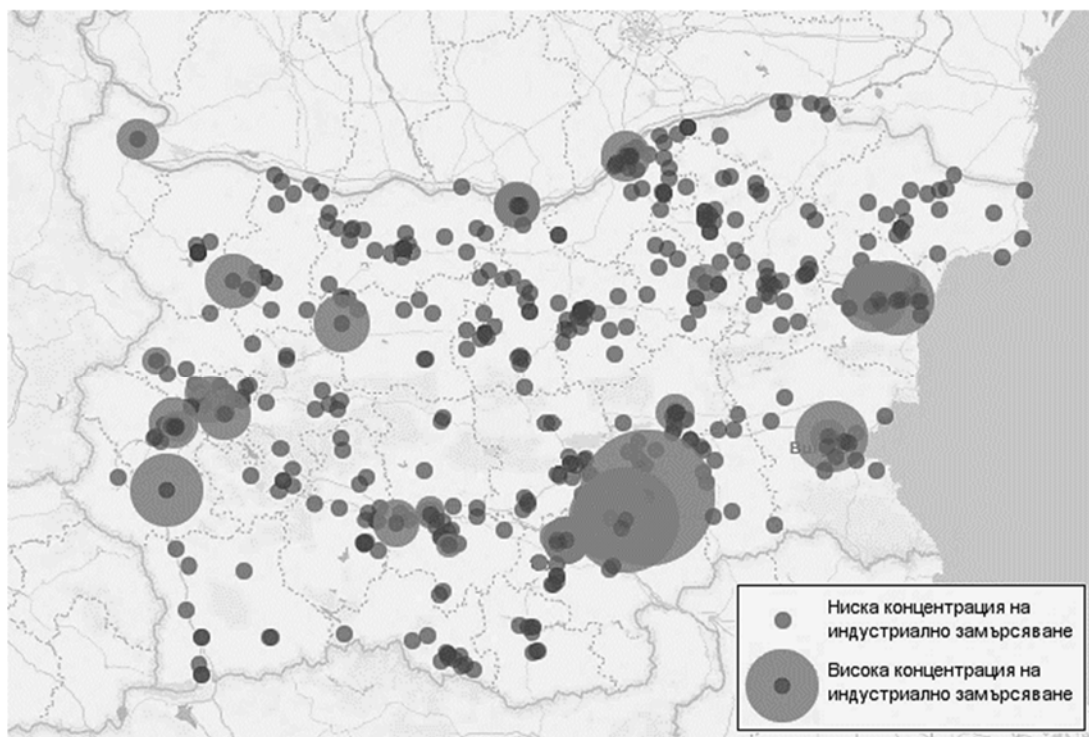
33. Анализирайте данните в таблицата. Запишете в кои туристически райони попадат градовете, реализирали над 50% от нощувките на чужденци спрямо им общия брой.

Брой реализирани нощувки в места за настаняване през 2022 година в избрани градове

Град	Общо	Българи	Чужденци
Бургас	387 632	275 301	112 331
Варна	3 740 499	820 088	2 920 411
Плевен	97 950	56 700	41 250
Русе	153 709	111 613	42 096
София	2 034 994	727 032	1 307 962
Пловдив	517 883	317 931	199 952
Велико Търново	178 919	120 963	57 956
Благоевград	44 318	36 751	7 567

34. Анализирайте картата.

Концентрация на индустриално замърсяване

Запишете:

- А) Района от ниво NUTS 2 с най-висока концентрация.
- Б) Две икономически дейности, с които е свързано замърсяването в този район.

35. Прочетете текста: „Преките чуждестранни инвестиции влияят положително върху икономическото развитие на България. За периода януари – ноември 2023 г. те са в размер на 7 млрд. лева. Най-много чуждестранни инвестиции са направени във финансовата и застрахователна сфера – малко над 2 млрд. лв., следва преработващата промишленост (1,9 млрд. лв.) и търговията (788 млн. лв.).“

Кой икономически сектор е най-привлекателен за извършване на преки чуждестранни инвестиции?

36. Прочетете текста: „Националната програма за развитие „България 2030“ в икономически аспект е насочена към повишаването на конкурентоспособността на българската икономика. Главните действия са ориентирани към нейната цифровизация и повишаване на специализацията във високо технологични продукти и производства. Това ще допринесе за изграждането на интелигентна индустрия – Индустрия 4.0“.

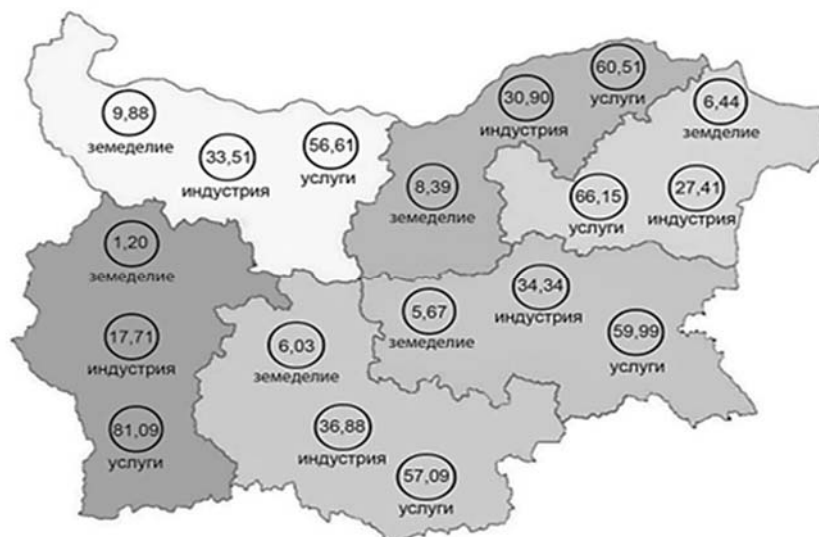
Запишете:

- А) Каква е основната цел на НП „България 2030“ в областта на икономиката?
- Б) Кои са начините за постигане на тази цел от програмата?

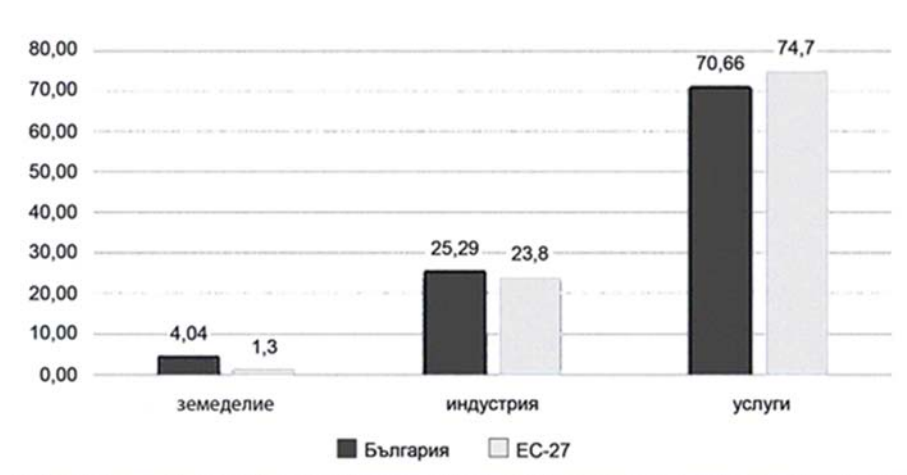
37. Запишете района от ниво NUTS 2 в България, където има най-големи пространствени неравенства, породени от задълбочаващия се проблем център – периферия?

38. Анализирайте картата и диаграмата.

Секторна структура на икономиката на България по райони от ниво NUTS 2 за 2020 г. (в %)

Секторна структура на икономиката на България и Европейски съюз за 2020 г. в %

Отговорете на въпросите:

А) В кой район разликата между относителния дял на земеделието в България и ЕС е най-голяма?

Б) В кой район относителният дял на услугите надвишава средната стойност за ЕС?

В) В кой район относителният дял на индустрията се доближава най-много до средната стойност за страната?

39. Анализирайте текста: „Севлиево-Габрово е сред най-добре развитите икономически центрове в страната, с голям размер на инвестициите и висока производителност на труда. Това е следствие най-вече на добрите резултати на местната експортно ориентирана преработваща промишленост. След кризата пазарът на труда се представя много добре с един от най-високите коефициенти на заетост в страната. Образователната структура е много благоприятна най-вече заради много ниския дял на хората с основно образование.”

Запишете четирите фактора, определящи икономическото развитие на центъра Севлиево-Габрово.

40. Анализирайте данните от таблицата. Кой фактор определя разпределението на земеделските и горски земи?

Разпределение на видовете земи по райони от NUTS 2

Статистически единици: район – NUTS 2	Земеделски	Горски	Селищни
Североизточен	68,29	23,98	5,75
Северен централен	68,73	23,58	5,08
Северозападен	70,49	22,26	4,48
Югозападен	44,05	49,65	4,38
Южен централен	47,64	45,79	3,76
Югоизточен	57,32	35,19	4,03

41. Прочетете текста и анализирайте таблицата. Представете аргументиран отговор на въпроса: Какви проблеми възникват за розопроизводството в България в резултат на климатичните промени?

Формулирайте вашия отговор в текст до 300 думи. Използвайте термини, които са характерни за географската наука. Спазвайте следната последователност:

- 1. Формулирайте теза*
- 2. Приведете аргументи, подкрепящи тезата, подредени в логическа последователност (аргументативна редица) като представите и възможни решения.*
- 3. Направете изводи*

България е сред световните лидери по производство на рози и продукти от тях.

Специфичните климатични условия в Розовата долина са сред най-важните фактори, влияещи върху добивите и качеството на розовото масло. Климатичните промени водят до по-ранно прибиране на цветовете и влияят върху продължителността на цъфтежа. Повишаването на температурите е причина за намаляване на качеството и аромата на етеричните масла. Очертава се краткосрочна тенденция към нарастване на валежите по време на розобера. Високата относителна влажност на въздуха е полезна, но постоянните валежи силно затрудняват прибирането на реколтата. Косвена последица от климатичните изменения е създаването на благоприятна среда за развитие на болести и поява на вредители.

Промените в климата водят до разширяване на териториите с масиви от рози. През 2020 г. се съобщава за първи розобер извън Розовата долина на насаждения от около 380 дка, в района на Добрич. Розови насаждения вече има по южните склонове на Средна гора и в Северната родопска яка. Разпространението на маслодайна роза в други райони е свързано с допълнителни инвестиции за осигуряване на оптимални условия за вида, като например изкуствено напояване. Развитието на болестите и нарастването на вредителите увеличава разходите за осъществяване на растителнозащитни дейности.

Розопроизводството е източник на приходи, като има и социална значимост. Затова е важно да се гарантира сътрудничеството между държавните органи и производителите. С тази цел е изготвена Стратегия за развитие на розопроизводството в България до 2027 г., чиито основни акценти са: въвеждане на допълнително финансиране и увеличаване на компенсаторните плащания за биопроизводство; включване на сектора в специализирани програми за наемане на работна ръка; разширяване на научните изследвания за запазване качеството на розата и розовото масло.

Във връзка с климатичните промени и риска от развитие на болести и неприятели изключително значение за развитието на розопроизводството има селекционната работа на учените от Института по розата и етеричномаслените култури, чиито усилия са насочени към внедряване на иновации за създаване на нови сортове рози.

Въпреки климатичния натиск, България е с много добри възможности да запази лидерските си позиции в розопроизводството, да разшири участието си на международните

пазари на розово масло и да утвърди розата като символ на България в търсене на допирни точки с туризма.

Разбира се, държавата би следвало да има активна роля при решаването на проблемите на сектора.

Производство на маслодайни рози – площи и добиви

ГОДИНА	ПЛОЩИ (в дка)	ДОБИВИ (в тона)
2013	32 250	8 681
2014	32 260	10 125
2015	37 080	8 487
2016	35 800	8 915
2017	41 890	12 756
2018	42 790	14 483
2019	49 370	13 306
2020	50 870	14 587
2021	55 000	14 500
2022	50 980	11 385
2023	46 470	12 482

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ГЕОГРАФИЯ И ИКОНОМИКА**

20 май 2024 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 1

Ключ с верните отговори

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
1.	Б	1 т.
2.	В	1 т.
3.	А	1 т.
4.	А	1 т.
5.	Б	1 т.
6.	Г	1 т.
7.	Б	1 т.
8.	Б	1 т.
9.	Г	1 т.
10.	Б	1 т.
11.	Г	1 т.
12.	Б	1 т.
13.	В	1 т.
14.	А	1 т.
15.	Б	1 т.
16.	Г	1 т.
17.	Б	1 т.
18.	Б	1 т.
19.	А	1 т.
20.	В	1 т.

Въпрос №	Верен отговор	Брой точки
21.		
А.	код 1 – Видин, Габрово, Силистра, Смолян, Търговище	5 x 1 т.
Б.	код 2 – Благоевград, Бургас, Варна, Пловдив, София-град	5 x 1 т.
22.		
А.	производство/доставка на чиста енергия	1 т.
Б.	суровинно-енергиен и екологичен проблем	2 т.
23.		
А.	продоволствен проблем	3 x 2 т.
Б.	2015 г. – 2020 г./ след 2015 г.	
В.	ФАО	
24.		
1.	В	3 x 1 т.
2.	Б	
3.	А	
25.		
А.	двуполусен (биполярен)	2 x 1 т.
Б.	след Втората световна война/от 1945 до 1989-1990 г.	
26.	етнически	2 т.
27.		
1.	Б	3 x 1 т.
2.	В	
3.	А	
28.		
А.	Среден изток	1 т.
Б.	Малдиви и Шри Ланка	2 т.
В.	развитие на туризъм	2 т.
29.	Гърция	2 т.
30.	високи данъци и силна социална държава	2 т.
31.	Коридор № 4	1 т.
32.	застаряване на населението/ демографско остаряване	2 т.

33. Варненски черноморски район и район София 2 т.
34. Югоизточен район 1 т.
- А. Производство на електроенергия/ Енергетика и добив на въглища/въгледобив 2 т.
- Б. Третичен сектор 1 т.
35. Третичен сектор 1 т.
36. повишаване на конкурентоспособността на българската икономика 1 т.
- А. повишаване на конкурентоспособността на българската икономика 1 т.
- Б. цифровизация и специализация във високо технологични производства/ изграждане на интелигентна индустрия 2 т.
37. Югозападен район 1 т.
38. Северозападен район 3 x 1 т.
- А. Северозападен район 3 x 1 т.
- Б. Югозападен район
- В. Североизточен район
- голям размер на инвестиции
- висока производителност на труда
39. експортно ориентирана преработваща промишленост 4 x 1 т.
- нисък дял на хора с основно образование
40. географско положение 2 т.
1. Демонстрира умения за синтез на информация при формулиране на тезата. 20 т.
2. Привежда аргументи (основани на информацията от ресурсите) в подкрепа.
41. 3. Формулира изводи и изразява лична позиция.
4. Изложението съответства на въпроса.
5. Използва точен географски език.